Regeringens proposition
1984/85: 97

om begränsning av avdragsrätten för förluster på optionsskuldebrev;

beslutad den 6 december 1984.

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

KJELL-OLOF FELDT

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att avdrag inte skall medges för realisationsförlust vid avyttring av ett skuldebrev som utgivits i förening med optionsrätt att teckna eller köpa aktier. Avdragsförbudet skall gälla om beslut om utgivning av skuldebrevet fattats efter den 5 december 1984.

Förslag till
Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Härigenom föreskrivs att punkt 4 av anvisningarna till 36 § kommunalskattelagen (1928: 370) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	Anvisningar till 36 §
4.[1] Avdrag för realisationsförlust, beräknad enligt punkt 3 ovan, får, om inte annat följer av andra stycket, göras från sådan realisationsvinst eller lotterivinst som enligt punkt 5 av anvisningarna till 18 § är hänförlig till samma förvärvskälla som förlusten.	4. Avdrag för realisationsförlust, beräknad enligt punkt 3 ovan, får, om inte annat följer av andra *eller fjärde stycket*, göras från sådan realisationsvinst eller lotterivinst som enligt punkt 5 av anvisningarna till 18 § är hänförlig till samma förvärvskälla som förlusten.

Avdrag för realisationsförlust på grund av avyttring av premieobligationer, som har utfärdats här i riket, får göras endast från realisationsvinst som har uppkommit vid avyttring av sådana premieobligationer. Har de med förlust avyttrade premieobligationerna utfärdats år 1980 eller tidigare, får dock avdrag för förlusten göras även från realisationsvinst vid avyttring av

a) sådan aktie i svenskt aktiebolag som vid tidpunkten för avyttringen av aktien är inregistrerad vid Stockholms fondbörs och

b) andel i sådan svensk aktiefond som, vid ingången av det år då andelen avyttras, till minst två tredjedelar består av vid Stockholms fondbörs inregistrerade aktier i svenska aktiebolag.

Avdrag för realisationsförlust skall i första hand göras från den realisationsvinst eller lotterivinst som är hänförlig till samma beskattningsår som realisationsförlusten. Har en förlust inte kunnat utnyttjas för avdrag nämnda beskattningsår, får avdrag för förlusten göras ett senare beskattningsår, dock senast sjätte beskattningsåret efter det till vilket förlusten är hänförlig. En på detta sätt förskjuten realisationsförlust får dras av endast mot den realisationsvinst eller lotterivinst som det senare beskattningsåret återstår sedan avdrag har gjorts för de realisationförluster som är hänförliga till det året.

Avdrag medges ej för förlust vid avyttring av ett skuldebrev som utgivits i förening med optionsrätt till nyteckning eller köp av aktier, om avyttringen inte också innefattar en överlåtelse av optionsrätten.

Denna lag träder i kraft dagen efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har kommit ut från trycket i Svensk författningssamling. Äldre bestämmelser tillämpas dock vid avyttring av ett skuldebrev om beslut om utgivning av skuldebrevet fattats av bolagsstämman eller bolagets styrelse före den 6 december 1984.

[1] Senaste lydelse 1981: 1316.

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1984-12-06

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Lundkvist, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Boström, Bodström, Göransson, Gradin, Holmberg, Hellström, Thunborg

Föredragande: statsrådet Feldt

Proposition om begränsning av avdragsrätten för förluster på optionsskuldebrev

---

1 Inledning

Kapitalvinstkommittén har idag i betänkandet (Ds Fi 1984: 24) Reavinst på optionslån lagt fram förslag till nya regler för vinstbeskattningen av s. k. optionslån, dvs. skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning av aktier i det låntagande bolaget. Betänkandet kommer nu att remissbehandlas. Jag avser att efter remissomgången återkomma med förslag till lagstiftning på grundval av betänkandet och remissynpunkterna.

Kommitteförslaget innebär bl. a. att de påtagliga skattemässiga förmåner som f. n. kan uppnås genom optionslåneformen begränsas. En följd av de föreslagna bestämmelserna blir att avdrag inte kommer att medges för realisationsförluster vid avyttring av det i ett optionslån ingående skuldebrevet i den omfattning som följer av nuvarande bestämmelser. Det kan därför på goda grunder antas att emissioner av optionslån, som betingas av möjligheten att tillskapa sådana förluster, kommer att ske i stor omfattning under den tid som förflyter intill dess lagstiftning på grundval av betänkandet kan genomföras. Jag har mot den bakgrunden funnit det påkallat att ta upp frågan om provisoriska åtgärder som syftar till att förhindra en sådan utveckling.

Innan jag går in på mitt förslag till åtgärder skall jag kortfattat beskriva nuvarande beskattningsregler och optionslånemarknadens utveckling. I betänkandet Reavinst på optionslån lämnas en redogörelse för de aktiebolagsrättsliga reglerna på området. Redogörelsen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*.

2 Nuvarande förhållanden

2.1 Realisationsvinstbeskattningen

Uttryckliga bestämmelser för vinstbeskattningen av optionslån saknas i kommunalskattelagen (1928: 370), KL. Beskattningen grundas på en analog tillämpning av bestämmelserna om realisationsvinst i 35 och 36 §§ KL samt på praxis. Klarhet om rättsläget skapades i betydelsefulla hänseenden när regeringsrätten i december 1983 avgjorde två förhandsbeskedsärenden (RÅ 83 1: 77 I och II).

Först kan konstateras att de två delarna i ett optionslån - skuldebrevet och optionsrätten – behandlas enligt olika regler. En optionsrätt beskattas enligt aktiereglerna i 35 § 3 mom. KL. Detta innebär att en vinst är skattepliktig oavsett innehavstidens längd, att hela vinsten beskattas om innehavstiden är kortare än två år samt att 40 % av vinsten är skattepliktig vid längre innehavstid. En vinst på ett optionsskuldebrev – liksom fordringsrätter i övrigt – behandlas enligt bestämmelserna för lös egendom i 35 § 4 mom. KL. Vinsten är således skattepliktig endast om avyttringen sker inom fem år från förvärvet. Den skattepliktiga delen av vinsten reduceras under femårsperioden. Vid en avyttring under de två första innehavsåren beskattas hela vinsten. Avyttras skuldebrevet och optionsbeviset gemensamt tillämpas bestämmelserna i 35 § 4 mom.

En realisationsförlust är avdragsgill i samma utsträckning som en vinst vid avyttringen skulle ha beskattats. Avdrag för realisationsförlust får i princip endast utnyttjas mot realisationsvinst. En realisationsförlust som inte kan utnyttjas under förluståret kan användas för kvittning av vinster under de sex följande åren.

Den fråga som under senare tid tilldragit sig särskilt intresse är effekterna vid emissionen av ett optionslån och då främst fördelningen av emissionspriset på skuldebrevet och optionsrätten. Det var bl. a. i det hänseendet som klarhet skapades genom de förut nämnda regeringsrättsavgörandena. Följande kan konstateras.

Ges ett optionslån ut till pari hänförs hela emissionsbeloppet till skuldebrevet. Optionsrätten erhålls således utan kostnad. Förvärvas ett skuldebrev med optionsrätt på annat oneröst sätt än vid en emission är inköpspriset anskaffningskostnad. Enligt regeringsrätten faller hela vederlaget även vid ett sådant förvärv på optionsskuldebrevet om någon kurs ännu inte registrerats för optionsrätten. Sker förvärvet efter den tidpunkt då optionsrätten börjat noteras separat skall anskaffningskostnaden beräknas särskilt för skuldebrevet resp. optionsrätten. Inköpspriset fördelas i ett sådant fall med ledning av marknadsvärdena på förvärvsdagen.

Utöver vad som nu nämnts uppkommer en rad situationer då olika beskattningsfrågor aktualiseras i samband med optionslånen. Det saknas dock här anledning att närmare beröra dessa. I den delen kan jag istället hänvisa till kapitalvinstkommitténs betänkande.

Det finns emellertid skäl att redan här stanna vid effekterna av den princip för fördelningen av emissionsbeloppet som regeringsrätten lagt fast. I sammanhanget bör noteras att optionsskuldebreven löper med en ränta som betydligt understiger marknadsräntan för andra obligationer eller förlagsbevis med motsvarande löptid och en kreditvärdig låntagare. Detta medför i sin tur att en avyttring av skuldebrevet ger upphov till en relativt stor realisationsförlust som är avdragsgill i sin helhet. Avyttras skuldebrevet omedelbart efter förvärvet har placeraren i realiteten förvärvat en optionsrätt för ett belopp motsvarande emissionspriset minskat med avyttringspriset för skuldebrevet och samtidigt fått en avdragsgill realisationsförlust på samma belopp.

Av regeringsrättens nyss nämnda dom torde också den slutsatsen kunna dras att samma realisationsförlusteffekt uppkommer även i samband med vissa låneemissioner vid sidan av de egentliga optionslånen. Ett exempel på ett sådant lån är det som nyligen tagits upp av investmentbolagen AB Investor och Förvaltnings AB Providentia. Till de skuldebrev som bolagen givit ut har knutits två separata optionsrätter avseende köp av aktier från det av Investor och Providentia helägda AB Patricia.

2.2 Optionslånemarknaden

Under nästan hela den tioårsperiod som förflutit sedan optionslånen tillkom som finansieringsform har emissioner av sådana lån förekommit i endast begränsad omfattning. Först under det senaste året har emissionsverksamheten tagit fart. Såvitt bekant har enbart optionslån med avskiljbara optionsrätter givits ut.

Under år 1981 utgavs de två första lånen. Lånebeloppen uppgick till 55 resp. 15,6 miljoner kr. Ytterligare några lån gavs ut under åren 1982 och 1983. Under 1984 har ett trettiotal optionslån givits ut med ett sammanlagt lånebelopp som överstiger 3 miljarder kr. Härtill kommer det i föregående avsnitt nämnda lånet som tagits upp av AB Investor och Förvaltnings AB Providentia på drygt 3 miljarder kr.

Räntesatsen på 1984 års lån har i allmänhet legat på 7-8%. Det har varit vanligt att emissionsbanken gentemot de som tecknat lånen åtagit sig att omedelbart avyttra optionsskuldebreven till marknadspris.

Optionsrätter har hittills inte inregistrerats på Stockholms fondbörs. En regelbunden handel förekommer emellertid genom bankernas och fondkommissionärernas försorg vid sidan av fondbörsen. Inofficiella noteringar om köp-, sälj- och betalkurser återfinns dagligen på tidningarnas ekonomisidor.

3 Föredraganden

3.1 Behovet av åtgärder

Genom finansieringsformerna konvertibla skuldebrev och optionslån har aktiebolag givits möjligheter att tillgodose sitt kapitalbehov vid sidan av de traditionella vägarna, nyemission och lån. Emissioner av konvertibla skuldebrev har varit vanligt förekommande alltsedan de nya finansieringsformerna tillskapades år 1973. Optionslån har däremot i större omfattning endast givits ut under innevarande år.

Bakgrunden till det starkt tilltagande intresset för emissioner av optionslån under senare tid torde i första hand vara att söka i de beskattningskonsekvenser som uppkommer för en aktieägare som deltar i en optionslåneemission. Genom två regeringsrättsdomar i december 1983 klargjordes att hela det inbetalade beloppet för ett optionslån skall avse optionsskuldebrevet medan optionsrätten förvärvas utan kostnad. Genom att räntan för lånet kan sättas under marknadsräntan understiger skuldebrevets marknadsvärde det nominella beloppet. En omedelbar avyttring av skuldebrevet medför en i sin helhet avdragsgill realisationsförlust. Det kan enligt min mening hävdas att denna realisationsförlust är fiktiv eftersom den som tecknat lånet har kvar den samtidigt med skuldebrevet förvärvade optionsrätten som regelmässigt har ett större värde än den "förlust" som framkommer vid avyttringen av optionsskuldebrevet.

Det är också att märka att realisationsförluster efter de senaste årens kraftiga kursuppgång har ett värde för ett mycket stort antal aktieägare när dessa realiserar sina vinster. Det är även fallet efter den nedgång som ägt rum i aktiekurserna under den senaste tiden. Att räntan på optionslånen kunnat sättas så långt under marknadsräntan för jämförbara lån förklaras i vart fall delvis av att avdragsrätten för dessa realisationsförluster av placerarna bedömts ha ett värde i sig.

I det inledningsvis omnämnda betänkandet från kapitalvinstkommittén föreslås bl. a. den ändringen i beskattningen av optionslånen att emissionspriset skall fördelas på finansieringsinstrumentets två delar, skuldebrevet och optionsrätten. Olika grunder för hur denna fördelning skall gå till diskuteras i betänkandet. Kommittén har stannat för att en så stor del av emissionspriset skall hänföras till skuldebrevet som motsvarar dess marknadsvärde vid emissionstidpunkten medan återstoden utgör anskaffningskostnad för optionsrätten. En effekt av förslaget blir att varken vinst eller förlust uppkommer vid en omedelbar avyttring av skuldebrevet.

Betänkandet innehåller vidare förslag till reglering av en rad andra frågor som uppkommer i anslutning till optionslånen. Först efter remissbehandling och ytterligare beredningsarbete finns underlag för ett ställningstagande till förslagen i sin helhet. I ett hänseende framstår det emellertid enligt min mening som uppenbart att en ändring bör komma till stånd, nämligen

när det gäller emissionsprisets fördelning. Om fördelningen bör ske enligt den av kommittén anvisade metoden eller efter andra principer vill jag för dagen låta vara osagt.

Det förhållandet att förslag nu presenterats som medför att fiktiva realisationsförluster framdeles inte skall kunna uppkomma vid optionslåneemissioner aktualiserar emellertid frågan om omedelbara åtgärder. Med hänsyn till den mycket omfattande emissionsaktivitet som förekommit sedan rättsläget i fråga om emissionsprisets fördelning klarlagts av regeringsrätten kan det på goda grunder antas att den tid som förflyter till dess nya bestämmelser hinner träda i kraft kommer att utnyttjas för en omfattande utgivning av optionslån. Det är givetvis inte möjligt att på förhand ange omfattningen av denna verksamhet och storleken av de fiktiva realisationsförluster som skulle följa. Risken är emellertid enligt min mening uppenbar för att det kan bli fråga om mycket stora sådana förluster. En sådan emissionsaktivitet kan utan vidare karaktäriseras som ett osunt inslag på kapitalmarknaden.

Jag anser det mot den angivna bakgrunden påkallat att omedelbart vidta åtgärder som medför att ytterligare utgivning av optionslån inte skall kunna ske med möjligheter att tillskapa avdragsgilla realisationsförluster.

3.2 Förslag

Mitt förslag: Avdrag medges ej för realisationsförlust vid avyttring av ett optionsskuldebrev om beslut om utgivning av optionslånet fattats efter den 5 december 1984

Skäl för mitt förslag: Av vad jag anfört i föregående avsnitt följer att syftet med den nu aktuella åtgärden bör vara att förhindra ytterligare utgivning av optionslån som är förenade med möjligheter att tillskapa fiktiva realisationsförluster. Åtgärderna är att se som en provisorisk lösning i avvaktan på en kommande lagstiftning som grundas på det idag framlagda betänkandet från kapitalvinstkommittén.

De provisoriska bestämmelserna bör enbart ta sikte på lån som ännu inte emitterats. Avyttras ett skuldebrev som ingår i ett sådant lån skall avdrag inte medges för en förlust som uppkommer om inte optionsrätten också överlåts genom avyttringen. Anskaffningskostnaden för optionsrätten bör vara oförändrad. Detta innebär att en optionsrätt som förvärvas vid emissionen av optionslånet skall anses anskaffad för 0 kr.

Om bestämmelsen utformas på det sätt som jag nu angivit torde effekten bli att optionslån inte kommer att ges ut förrän permanenta regler trätt i kraft. Enligt det tidigare nämnda kommittéförslaget bör detta ske per den 1 juli 1985 vilket förutsätter ett riksdagsbeslut kommande vår. Jag kommer att driva det lagstiftningsarbetet med den inriktningen. Enligt min mening

utgör de olägenheter som följer av ett uppehåll i emissioner av optionslån under ett halvt år inget hinder mot förslaget. Det bör i sammanhanget påpekas att utgivning av konvertibla skuldebrev som inte är förenade med optionsrätter liksom nyemissioner av aktier självfallet inte berörs av de nu föreslagna åtgärderna.

Mitt förslag kräver preciseringar i vissa hänseenden. Jag syftar då i första hand på hur gränsen skall dras mellan optionslån som alltjämt kommer att omfattas av nuvarande bestämmelser och lån som skall behandlas enligt den föreslagna provisoriska ordningen. Enligt min mening är det rimligt att redan påbörjade emissioner i sin helhet får behandlas enligt nuvarande bestämmelser. De syften som skall tillgodoses genom bestämmelsen uppnås om emissioner av optionslån som beslutas fr.o.m. denna dag omfattas av den föreslagna regeln. Jag föreslår därför att tidpunkten för beslut om en emission bör vara avgörande. Ett beslut om en emission av ett optionslån fattas enligt 5 kap. 3 § aktiebolagslagen (1975: 1385), AL, av bolagsstämman. Enligt 5 kap. 8 § nämnda lag kan också emissionsbeslutet fattas av bolagets styrelse under förutsättning att det i efterhand godkänns av stämman. Det avgörande för om ett optionslån bör omfattas av den här förordade bestämmelsen blir i fall som avses i 5 kap. 3 § AL dagen för stämmobeslut och i det fall som anges i 5 kap. 8 § dagen för styrelsens beslut. I AL anvisas ytterligare en ordning för beslut om emission, nämligen den att bolagsstämman bemyndigar styrelsen att besluta om en emission. I det fallet bör dagen för styrelsebeslutet vara avgörande för om ett lån skall omfattas av den nya bestämmelsen.

Vad jag hittills sagt tar sikte på optionslån i aktiebolagslagens mening. Som nämnts i avsnitt 2.1 har det förekommit utgivning av ett optionslån i vilket skuldebreven förenats med optionsrätter som avser *köp av aktier* som innehas av ett dotterbolag till de låntagande bolagen. Villkoren för det lånet var utformade på sådant sätt att den tidigare beskrivna realisationsförlusteffekten uppkommer. Det är därför påkallat att även förluster på skuldebrev som utges i en sådan emission omfattas av avdragsförbudet för realisationsförluster.

Jag vill vidare göra ytterligare några påpekanden. Mitt förslag avser enbart realisationsvinstbeskattningen. Om ett skuldebrev utgör lagertillgång i en rörelse påverkas inte behandlingen av eventuellt uppkommande förluster. Det är också att märka att förslaget omfattar även optionslån vars beståndsdelar utgörs av en optionsrätt jämte ett konvertibelt skuldebrev eller ett vinstandelsbevis. Förluster på konvertibla skuldebrev och vinstandelsbevis i övrigt berörs inte av förslaget. För fullständighetens skull vill jag också framhålla att mitt förslag, i fråga om skuldebrev som är förenade med en optionsrätt som endast kan avskiljas vid nyteckning av aktier, innebär att avdrag inte skall medges för en förlust som uppkommer vid avyttring av skuldebrevet sedan optionsrätten utnyttjats.

Sammanfattningsvis innebär mitt förslag följande. Förlust på ett op-

tionsskuldebrev är inte avdragsgill om beslut om utgivningen av optionslånet fattas av bolagsstämman eller i förekommande fall av bolagets styrelse efter den 5 december 1984. Avdrag medges inte heller för förlust som uppkommit vid avyttring av ett skuldebrev som utgivits gemensamt med en eller flera optionsrätter som avser köp av aktier om beslut om upptagande av lånet fattats efter nämnda datum.

De av mig föreslagna nya bestämmelserna bör tas in i ett nytt sista stycke i punkt 4 av anvisningarna till 36 § KL.

Avslutningsvis vill jag framhålla att den föreslagna åtgärden inte innebär att jag tagit ställning till hur permanenta skatteregler för optionslånen skall utformas. Efter remissbehandlingen av betänkandet Reavinst på optionslån återkommer jag med förslag till sådana bestämmelser. Genom mitt ställningstagande i den för dagen aktuella frågan har jag emellertid klargjort att det nuvarande rättsläget i fråga om emissionsprisets fördelning inte bör bestå i ett framtida system för beskattningen av optionslån.

3.3 Ikraftträdande, m. m.

Avsikten är att propositionen med förslaget skall överlämnas till riksdagen senare denna dag. Detta innebär att de nya bestämmelserna inte kan bli tillämpliga på avyttringar av skuldebrev som ägt rum före avlämnandet av propositionen. I fråga om försäljningar som sker under den tid riksdagsbehandlingen pågår bör bestämmelserna inte heller bli tillämpliga om beslut om emissionen har fattats före denna dag. Av vad jag tidigare anfört om bakgrunden till och syftet med förslaget följer att särskilda skäl däremot föreligger att låta de nya reglerna gälla beträffande övriga överlåtelser under tiden för riksdagsbehandlingen. Riksdagen bör således med stöd av 2 kap. 10 § andra stycket regeringsformen i en särskild övergångsbestämmelse besluta att äldre bestämmelser endast tillämpas vid avyttring av ett skuldebrev om beslut om utgivning av skuldebrevet fattats av bolagsstämman eller bolagets styrelse före den 6 december 1984.

4 Upprättat lagförslag

I enlighet med det anförda har inom finansdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370).

Den föreslagna lagändringen är av så enkel beskaffenhet att lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

5 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslaget.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden lagt fram.

Bilaga

Gällande rätt

2.1 Aktiebolagslagen

Ett aktiebolags behov av nytt kapital kunde tidigare i huvudsak tillgodoses endast genom nyemission eller genom lån. Under 1960- och 1970-talen framfördes från skilda håll önskemål om alternativ till dessa finansieringsformer och från industrin påpekades också att utländska konkurrenter hade tillgång till flera finansieringsalternativ som saknades för de svenska företagen. Som möjliga finansieringsformer nämndes konvertibla skuldebrev, vinstandelslån och skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning. Ett konvertibelt skuldebrev ger innehavaren rätt att på vissa villkor byta ut skuldebrevet mot en aktie i bolaget. På ett vinstandelslån är räntan beroende av bolagets vinst eller utdelning till aktieägarna. En optionsrätt berättigar innehavaren att för ett i förväg bestämt pris genom nyteckning förvärva en aktie i bolaget. Optionsrätten kan knytas till skuldebrevet så att den inte kan avskiljas från detta. Det är också möjligt att utforma emissionsvillkoren så att optionsrätten får avskiljas från skuldebrevet och avyttras separat. Optionsrätten kan även vara knuten till ett konvertibelt skuldebrev eller till ett vinstandelsbevis.

I aktiebolagsutredningens betänkande Förslag till aktiebolagslag m. m. (SOU 1971: 15) lämnades förslag till civilrättsliga regler för konvertibla skuldebrev och vinstandelsbevis. Utredningen fann dock inte tillräckliga skäl föreligga att föreslå särskilda bestämmelser om optionslån. Vid arbetet med aktiebolagsutredningens förslag behandlades frågan om lagstiftning beträffande de nya finansieringsformerna med förtur. Från näringslivets sida hade behovet av lagstiftning om optionslån starkt framhållits, främst med hänsyn till de möjligheter utländska företag hade att uppta sådana lån. Det framhölls som nödvändigt att svenska företag fick finansieringsmöjligheter likartade de som utländska företag hade. Dessa synpunkter beaktades vid den lagstiftning som genomfördes 1973 om nya finansieringsformer för aktiebolag genom att uttryckliga regler infördes för såväl konverteringslån som optionslån. Bestämmelserna togs in i en särskild lag (1973: 302) om konvertibla skuldebrev m. m. Dessa bestämmelser överfördes i sak oförändrade till aktiebolagslagen (1975: 1385). I denna lag infördes också regler om vinstandelslån.

Skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning behandlas i 5 kap aktiebolagslagen.

Bestämmelserna är i många hänseenden desamma som gäller för konvertibla skuldebrev. Skuldebrevet, som skall vara löpande, kan ges ut mot betalning i pengar eller mot annat vederlag, t.ex. aktier i annat bolag. Optionsrätten skall ge innehavaren rätt att teckna aktie i bolaget mot

betalning i pengar. Vanligtvis är optionsrätten knuten till en vid skuldebrevet fogad kupong, ett optionsbevis. Så är alltid fallet när optionsrätten får skiljas från skuldebrevet av borgenären och överlåtas särskilt. Ett sådant optionsbevis skall vara ett löpande skuldebrev och det kan således cirkulera självständigt. En optionsrätt som inte får avskiljas från skuldebrevet kan frikopplas från detta endast vid nyteckning av aktie (1 §).

Vid kontantemission har aktieägarna företrädesrätt att teckna skuldebrev förenade med optionsrätt såvida inte annat föreskrivs i emissionsbeslutet (2 §, 4 §).

Bolagsstämman beslutar om emission av optionslån. Styrelsen kan dock fatta beslut om en sådan emission om stämman senare godkänner styrelsens beslut eller om styrelsen erhållit stämmans bemyndigande att fatta ett emissionsbeslut (3 §, 8-9 §§).

Av emissionsbeslutet skall framgå bland annat emissionens belopp, vilka som har företrädesrätt att delta i emissionen, skuldebrevens nominella belopp, emissionskurs och räntefot samt tid och villkor för nyteckning. Beslutet skall också ange den rätt som tillkommer borgenär eller innehavare av optionsbevis för den händelse aktiekapitalet ökas eller nedsätts före nyteckningen eller om bolaget före samma tidpunkt ger ut nya konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt eller om bolaget upplöses eller upphör genom fusion (4 §).

Bland de viktigare frågor som skall regleras i emissionsbeslutet är de villkor som skall gälla vid nyteckningen. Hit hör teckningskursen, fastställandet av det antal aktier som skuldebrevs- eller optionsrättsinnehavaren får teckna samt den tid under vilken teckningen får ske (optionstiden).

Teckningskursen får inte understiga aktiens nominella belopp men väl dess marknadsvärde. Det är möjligt att bestämma en under hela teckningstiden fast kurs, men inget hindrar bolaget att föreskriva varierande belopp. Detta kan ske genom att priset för en aktie sätts högre ju senare teckningen sker eller genom att teckningskursen ändras i ett visst angivet förhållande till marknadskursen på aktierna i bolaget. Även om nyteckningskursen är fast kan den komma att ändras som en följd av beslut om fondemission, nyemission, aktiesammanläggning, aktieuppdelning eller genom ny emission av konverteringslån eller optionslån under lånets löptid. Detsamma gäller vid nedsättning av aktiekapitalet. Det är vanligt att teckningskursen sätts högre än aktiernas marknadsvärde vid emissionstillfället, varför ingen nyteckning sker i början av optionstiden.

I emissionsbeslutet skall anges det antal aktier som en innehavare av ett skuldebrev eller optionsbevis får teckna. Bolaget är inte bundet av några tvingande bestämmelser härom. I beslutet kan därför föreskrivas att en optionsrätt skall ge rätt att teckna en eller flera aktier men också att flera optionsrätter skall krävas för att få teckna en aktie. Utges skuldebrev i olika valörer kan bestämmas att skuldebrevsinnehavare får teckna en aktie i bolaget för ett visst bestämt nominellt skuldebrevsbelopp.

Inte heller för optionstiden gäller några tvingande bestämmelser. Denna kan, om optionsbevisen får avskiljas från skuldebrevet, sträcka sig längre än lånets löptid. Ofta bestäms att nyteckning inte får ske förrän en viss tid gått efter emissionstillfället. Det är också vanligt att nyteckning inte får ske årligen under några månader vid tiden för bolagsstämman och utbetalningen av aktieutdelningen.

Aktiebolagslagen saknar bestämmelser om hur teckningen av ett skuldebrev med optionsrätt skall ske. Anledningen är att teckningen av skuldebrevet inte medför någon skyldighet utan endast en rätt att vid ett senare tillfälle nyteckna en aktie. Det har därför inte ansetts nödvändigt att införa motsvarande formföreskrifter som gäller vid en nyemission, t.ex. att teckningen måste ske på en särskild teckningslista där emissionsvillkoren anges.

När teckningen av skuldebreven avslutats skall emissionsbeslutet registreras (7 §).

Nyteckning av aktie skall ske på teckningslista som innehåller emissionsbeslutet (12 §). Betalning av aktierna skall ske i pengar (1 §). De nytecknade aktierna skall därefter tilldelas aktietecknaren och ofördröjligen upptas i aktieboken (12 §). Sedan detta skett kan rösträtt utövas för aktien.

Senast tre månader efter det att teckningstiden gått ut skall bolagets styrelse för registrering anmäla hur många aktier som nytecknats och till fullo betalats. Om teckningstiden är längre än ett år skall anmälan göras senast tre månader efter utgången av varje räkenskapsår under vilket nyteckning har skett. Genom registreringen är aktiekapitalet ökat med sammanlagda nominella beloppet av de anmälda aktierna (14 §).

De nya aktierna berättigar till utdelning enligt vad som bestämts i emissionsbeslutet. Rätten till utdelning får dock inte inträda senare än för räkenskapsåret efter det under vilket aktierna skall ha till fullo betalats (15 §).

Aktiebolagslagen medger inte bolagen rätt att emittera fristående optionsbevis. Inte heller föreligger möjlighet att emittera aktier till vilka knutits optionsbevis. Dessa måste vid emissionen vara knutna till skuldebrev. På marknaden förekommer erbjudanden om köp av units bestående av exempelvis en aktie i ett bolag jämte ett optionsbevis som gäller för teckning av nya aktier i bolaget. Sådana erbjudanden kan åstadkommas genom sammanförande av en större post aktier i bolaget med avskiljda optionsbevis från ett av bolaget utgivet vanligt optionslån. För sådana units gäller vanliga civilrättsliga regler för överlåtelse av värdepapper.

Vinstandelslån behandlas i 7 kap. 2-3§§.

Det är numera förbjudet att ge ut lån på villkor att lånet skall betalas på annat sätt än mot ett nominellt penningbelopp eller med ett penningbelopp som bestäms med hänsyn till förändringar i penningvärdet. Genom denna bestämmelse har s. k. delägardebentures förbjudits (2 § första stycket).

Däremot är det tillåtet att uppta lån mot skuldebrev med rätt till ränta, vars storlek är helt eller delvis beroende av utdelningen till aktieägare i bolaget eller bolagets vinst (lånedebentures). Upptagande av sådana lån beslutas av bolagsstämman eller, efter dess bemyndigande, av styrelsen (2 § andra stycket).

Om vinstandelsbevisen skall kunna konverteras till aktier eller om de utges i kombination med optionsrätter gäller de mera utförliga bestämmelserna i 5 kap. om emissionen.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1984